
Nad slovami
sv. Izáka Sýrskeho
Homília 1-4

Miron Kerul'-Kmec

Miron Kerul'-Kmec

Nad slovami
sv. Izáka Sýrskeho
Homília 1 – 4

2022

© *Miron Kerul'-Kmec*

Nad slovami sv. Izáka Sýrskeho, Homília 1 – 4

Jazyková korektúra:

Mgr. Ingrid Lukáčová

Návrh obálky a grafická úprava:

Štefan Kerul'-Kmec ml.

Ikona sv. Izáka Sýrskeho:

Miron Kerul'-Kmec ml.

ISBN 978-80-8233-101-4

Úvod

Svätý Izák Sýrsky sa narodil začiatkom 7. storočia v Beth Qatraye, v provincii na severovýchodnom pobreží Arabského polostrova. Nadobudol solídne vzdelanie v biblistike a patristike, stal sa mníchom a učiteľom. V roku 676 bol vysvätený za biskupa v Nive. Po piatich mesiacoch biskupskej služby odstúpil a utiahol sa na horu Matout v oblasti Beth Huzaye a viedol život modlitby a tichosti po mnoho rokov, kým ho staroba neprinútila vstúpiť do monastiera Rabban Shabur, kde skončil svoj pozemský život a bol tam aj pochovaný.

Aj keď máme málo historických informácií o jeho živote, predsa ho dobre poznáme z jeho diela. Tohto biskupa, ktorý utiekol pred ľudskou slávou, preslávili jeho Asketické homílie už krátko po jeho smrti. Dielo bolo rýchlo preložené do viacerých jazykov a je dodnes považované za jednu z najlepších učebníc duchovného života.

Svätý Izák Sýrsky píše zo svojej duchovnej skúsenosti. Preto sú jeho slová také silné. V jeho učení nie je nič abstraktné. Píše o živote v stíšení, ktorý žil sám, a aj o tom, čo počul od druhých, ktorí žili podobným životom. Sprostredkovanie tejto duchovnej skúsenosti ukazuje čitateľovi odskúšanú cestu očisťovania srdca a mysle, rast v čnostiach, dosiahnutie čistej modlitby, ale predovšetkým spásy.

Aj keď jeho dielo bolo primárne určené pre mníchov, ktorí sa rozhodli pre pustovnícky spôsob života, má mnoho čo poradiť každému kresťanovi, ktorý túži po svätosti. Svätý Nikodemus, ktorý zostavil slávnú zbierku učenia svätých otcov s názvom Filokalia, povedal, že to najlepšie patrí všetkým. To platí aj o Asketických homíliách svätého Izáka Sýrskeho.

Toto som mal na mysli, keď som začal študovať jeho dielo. Z uvažovania nad jednotlivými odstavcami a niekedy aj vetami vznikali reflexie, ktoré som ponúkal skrze príhovory, homílie, individuálne duchovné vedenie, ale i formačné stretnutia veriacim našej farnos-

ti. Neskôr sa stali podkladom pre reláciu *Otcovia púšte* vysielanou TV Logos. Mnohí spolu so mnou mohli potvrdiť často opakovanú múdrosť, že kto raz začne čítať svätých otcov, musí očakávať zmenu vo svojom živote. Dúfam, že čítanie týchto reflexií prinesie aj vám podobnú skúsenosť.

HOMÍLIA 1

Bázeň Božia je začiatkom čnosti

Diela veľkých učiteľov duchovného života sa nečítajú ľahko. Hĺbka a múdrosť vychádzajúca z ich praktickej skúsenosti nás priam nemilosrdne vedie k zmene pohľadu na náš duchovný život. Uvedomenie si, že sa nachádzame ešte len na samom začiatku našej duchovnej púte, vyháňa sebauspokojenie a dáva novú inšpiráciu. Ešte dôležitejším dôsledkom je, že ich duchovná skúsenosť odhaľuje naše často sentimentálne, detské a povrchné chápanie vzťahu s Bohom. Jedným z azda najlepších diel tohto typu sú Homílie svätého Izáka Sýrskeho. Odvažujem sa to tvrdiť na základe svedectva mnohých svätých, ktorí zvykli hovoriť, že ak by sa na svete stratili všetky spisy svätých otcov a ostali by iba tieto Izákove Homílie, tak by svet o nič neprišiel.

Svätý Izák Sýrsky prvú zo svojich 77. homílií začína slovami: „*Bázeň Božia je začiatkom čnosti.*“ V niektorých prekladoch je namiesto „bázne Božej“ použitá formulácia „strach pred Bohom“. V každom prípade sa tým nerozumie strach pred nejakými Božími trestami – to je v úplnom rozpore s Izákovým chápaním Boha. Sv. Izák hovorí, že bázeň Božia vyviera z viery, ktorá nám kladie a aj odpovedá na dve dôležité otázky: „Kto je Boh?“ a „Kto je človek?“ Viera otvára naše oči pre uznanie Božej existencie a pre pochopenie jeho zámeru s človekom. Svätý apoštol Peter tento Boží zámer predstavuje slovami: „Jeho božská moc nám darovala všetko, čo treba pre život a nábožnosť poznaním toho, ktorý nás povolal vlastnou slávou a mocou. Tým nám daroval vzácne a veľmi veľké prisľúbenia, aby ste sa skrze ne stali účastnými na božskej prirodzenosti a unikli porušeniu, ktoré je vo svete pre žiadostivosť.“ (2 Pt 1:3 – 4). Pre svätého Izáka Sýrskeho je bázeň Božia vyvolaná pochopením, čo v skutočnosti znamená odvrátenie sa od tejto Lásky. Je to zdravý strach – obava pred možnosťou stratiť tento Boží dar. Všetky naše skutky majú dosah na večnosť.

Bez bázne Božej našu pozornosť ľahko odvedú pomíňajúce veci tohto sveta a žijeme tak, akoby sme mali žiť naveky v tomto svete.

Ak v našom srdci chýba bázeň Božia, je to znakom, že chýba aj živá viera, ktorá nás oslobodzuje od seba samých a uschopňuje nás naplňať prikázania.

Každá čnosť je zakorenená v tichu

Svätý Izák Sýrsky vníma bázeň Božiu ako dar, ktorý je zasiaty do srdca, keď človek odvráti svoju myseľ od hluku sveta, aby privedol svoje myšlienky k uzobranosti. Každá čnosť je zakorenená v tichu. V tejto modernej dobe o tom príliš nerozmýšľame. Viac nám sedí aktívne naplňanie sociálneho učenia evanjelia než formácia vnútorného života. Je to prirodzené, pretože na konci dňa nám táto zavŕšená aktivita dáva pocit sebauspokojenia, kým námaha vyvinutá pre vnútorný život nedáva takéto hmatateľné uspokojenie.

Svätý Izák Sýrsky nám hovorí, že naša kresťanská formácia sa začína obrátením sa k Bohu, očisťovaním srdca, premenou vášní, aby sme boli oslobodení od hriechov a otvorení Božej milosti. Len tak budeme môcť žiť evanjelium naplno. Aréna, kde sa toto všetko odohráva, je naše srdce ponorené do ticha. Svet 7. storočia sa svätému Izákovi Sýrskemu zdal natoľko hlučný, že potreboval zdôrazniť potrebu stíšenia. Čo by však povedal o dnešnom modernom svete, ktorý ponúka niekoľkonásobne viac rozptýlenia, a to až do takej miery, že už nie sme schopní počuť Boha.

Je zrejmé, že intímny vzťah s Bohom nenadobudneme, ak venujeme 3 – 4 hodiny denne televízii alebo venujeme svojej kariére a práci tak veľa hodín, že na to spotrebujeme všetku svoju energiu a záver dňa nás zastihne úplne vyčerpaných. Je na mieste položiť si niekoľko neľahkých otázok: „Mám vzťah s Bohom?“ „Kde je moje srdce?“ „Koľko energie si ponechávam na pestovanie tohto vzťahu?“ „Vyčleňujem si každý deň čas, v ktorom by som sa v tichu stretol s Bohom?“

Je jednoduché položiť si tieto otázky. Je jednoduché nájsť na ne správnu odpoveď. Ale je nesmierne ťažké usporiadať si život tak, aby v ňom nechýbalo stíšenie a stretnutie s Bohom. Svätý Izák nás nabáda podstúpiť túto námahu, pretože len v tichu môže byť dar bázne Božej zasiaty v našich srdciach.

Útek od svetských záležitostí

Svätý Izák Sýrsky hovorí, že pre polozenie základov čnosti nie je nič lepšie, než skrotiť sám seba útekou od svetských záležitostí a zotrvať v slove, ktoré Duch v žalme nazval lampou.

Izák Sýrsky píše pre mníchov a pre tých, ktorí sa rozhodli pre radikálnu cestu duchovného života. Čo to znamená pre nás, ktorí žijeme vo svete? Každý je povolaný k svätosti, aj keď cesty k nej sú veľmi rozmanité. To, že nemáme povolanie k zasvätenému životu, ešte neznamená, že sme dišpenzovaní od úsilia o dosiahnutie svätosti. A musíme si priznať, že táto rada svätého Izáka Sýrskeho sa dá aplikovať v pomerne veľkej miere aj v našich životoch.

Táto neľahká výzva vedie náš život k jednoduchosti. Máme sa určitým spôsobom oslobodiť od sveta. Spoznať a zbaviť sa nepotrebného balastu, ktorý vôbec nemusí byť ničím hriešnym. V rámci duchovného vedenia som raz mužovi, ktorý dôvodil, že je príliš zaneprázdnený pre duchovné veci, poradil, aby si začal zapisovať, koľko času venuje jednotlivým každodenným aktivitám. Neskôr ten muž s prekvapením zistil, koľko času môže nadobudnúť odstránením niekoľkých nepotrebných aktivít. Nie je to ľahké. Stali sme sa závislí od rôznych foriem „relaxu“, hľadáme a užívame si rôzne zábavky, a tak stíšenie sa v samote prestalo byť súčasťou života. A práve to je nutné na prehlbovanie vzťahu s Bohom. Svätý Izák Sýrsky využitie tohto stíšenia vidí v takom ponorení sa do Božieho slova, aby sme mohli bez zahanbenia povedať verš zo Žalmy 119: „*Tvoje slovo je svetlom pre moje nohy a pochodeň na mojich chodníkoch.*“ (Ž 119, 105).

Rada svätého Izáka Sýrskeho, ktorá je v súlade so slovami všetkých veľkých učiteľov duchovného života, nás môže zaskočiť svojou náročnosťou. Môže sa stať aj nepríjemným zrkadlom, v ktorom vidíme, či sme s Bohom, alebo nie. Uskutočňovanie tejto rady vždy bude námahou, pretože musíme bojovať proti našej pohodlnosti, ale skôr či neskôr bude túto námahu sprevádzať sladkosť útechy, naplnenia duše. A to nám žiadna televízna show nemôže ponúknuť.

Strážme si ticho

Svätý Izák Sýrsky hovorí: „*Sotva sa dá nájsť človek, ktorý je schopný ustáť poctu, a azda taký človek sa ani nedá nájsť.*“ Musíme si uvedomiť, že svätý Izák Sýrsky písal predovšetkým pre mníchov, ktorí sa utiahli do ticha a samoty púšte. Mnohí sa asketickým cvičením otvorili pre Božiu milosť natoľko, že boli obdarovaní veľkou duchovnou múdrosťou a svätosťou. Ľudia zo sveta ich začali vyhľadávať kvôli duchovnému vedeniu, ba v čase kríz boli biskupmi povolávaní späť do sveta, aby im pomohli svojimi radami. Svätý Izák Sýrsky však predtým varuje a upozorňuje, že takáto zmena v spôsobe života sa stáva veľkým pokušením, ba až nebezpečenstvom pre duchovný život. Veľmi pesimisticky vidí možnosť prestáť takú zmenu bez úhony. Opustenie ticha, v ktorom dovoľujeme Bohu, aby k nám hovoril, je ujmou na duchovnom živote, aj keď odoláme pokušeniu márnej svetскеj slávy.

Je vôbec toto poučenie svätého Izáka Sýrskeho použiteľné aj pre nás, ktorí žijeme uprostred sveta? Určite nie v plnom rozsahu. Môže nás však povzbudiť k dôslednejšiemu stráženiu si tých momentov ticha, ktoré sme si vo svojom dni vyhradili na stretnutie s Bohom. Veľmi prísne zvážme veci, ktoré nás chcú o tieto chvíle ticha obráť.

Toto poučenie nám tiež môže pomôcť odolať pokušeniu „duchovne poučať“ tých, ktorí o to nepožiadali. Kňaz raz navštívil svojich veľmi blízkych priateľov. Počas jeho návštevy prišla ich dcéra a rodičia jej

začali z istého dôvodu dohovárať. Keď dcéra odišla, jej otec sa obrátil na kňaza: „Prečo si bol celý čas ticho, nemohol si jej niečo tiež povedať!?“ Kňaz odpovedal: „Ja som nebol ticho. Ja som celý čas rozprával o nej Bohu.“ Osobne si myslím, že takto naplnené ticho tej dcére pomohlo viac než dohováranie rodičov.

Strážme si momenty ticha, v ktorých sa stretávame s Bohom. Je to čas, keď nás Boh chce obdarovať. Svätý Izák Sýrsky hovorí o bázni Božej ako o dare, ktorý je zasiaty do srdca, keď človek odvráti svoju myseľ od hluku sveta, aby priviedol svoje myšlienky k uzobranosti. A bázeň Božia je začiatkom čnosti.

Jednoduchosť života

Je veľa ľudí, ktorí chcú s úprimným srdcom milovať Boha a rásť v duchovnom živote – teda prehlbovať vzťah s Bohom. Mnohí však pozorujú, že po mesiacoch a niekedy aj rokoch prichádza únava alebo skôr akási letargia, či ľahostajnosť, ktorá ich duchovné snaženie rapídne utlmuje. Dôvodov môže byť niekoľko. No najčastejším je, že si toho naložili priveľa. Toto pochybenie robí v duchovnom živote veľa začiatočníkov. Nadšenie z viery, nadšenie z Boha ich vedie k tomu, aby do svojho života vložili dobré duchovné aktivity, ale bez toho, aby pre ne urobili miesto. Starí gazdovia dobre vedeli, že príliš naložený voz kone d'aleko nedotiahnu.

Svätý Izák Sýrsky sa dotýka tohto problému. Hovorí: *„Začiatok cesty života je cvičenie mysle v Božích slovách a život v chudobe. Keď človek zalieva seba jedným, vedie to k zdokonaleniu druhého. Ak sa zalievaš štúdiom Božieho slova, pomáha ti to dosiahnuť chudobu; dosiahnutie slobody od majetkov dáva ti čas k neprestajnému štúdiu Božieho slova. A pomoc vychádzajúca z oboch aktivít rýchlo dvíha celú stavbu čnosti.“*

Táto rada pre mníchov sa dá ľahko aplikovať aj pre nás, ktorí žijeme vo svete. Zaiste len ťažko môžeme kráčať cestou radikálnej chu-

doby. Ale celkom určite môžeme zaviesť určitú jednoduchosť. Ak sa teda rozhodneme podľa rady svätého Izáka Sýrskeho venovať viac času štúdiu Svätého písma, pouvažujme najprv, čoho sa zriekneme, aby sme tento čas získali. Deň má iba 24 hodín. Ak je plný aktivít, tak tam len ťažko niečo pridáme. Ale jednej sa môžeme zriecť, aby sme dali priestor inej. Vyvarujme sa však radikálnych zmien. Svätý Izák Sýrsky zámerne používa výraz „zalievania“ tých dvoch aktivít. Zalievaním predpokladá rast, ktorý po nejakom čase vedie k prehĺbeniu duchovných aktivít a s tým zároveň aj väčšej jednoduhosti života.

Vytvoriť si svoj kúsok púšte

Homílie svätého Izáka Sýrskeho sú vynikajúcou a pre mňa azda tou najlepšou učebnicou duchovného života. V prvých šiestich homíliách svätý Izák Sýrsky akoby zasieva semená mnohých tém, ktoré neskôr hlbšie rozvádza. Je potrebné pristaviť sa takmer pri každom odstavci, niekedy aj vete, aby človek absorboval jej obsah.

Skúsme sa zamyslieť nad jednou z nich. Svätý Izák Sýrsky hovorí: *„Dokiaľ sa zmysly zaoberajú vonkajšími vecami, srdce si nemôže oddýchnuť od predstáv, ktoré prinášajú. Mimo púšte a samoty telesné vášne neustupujú a zlé myšlienky neutíchajú.“*

Môžeme si povedať, že toto sme už počuli alebo čítali v rôznych obmenách mnohokrát. Ide o jednu zo základných rád pre budovanie duchovného života. Ale možno dnes je príležitosť, aby sme tieto slová zobrali vážne. Odvrhnúť ich s myšlienkou, že je to rada len pre mníchov, by nebolo múdre. Všetci sme povolaní k svätosti. Skrotenie zlých vášní a myšlienok je jedným z krokov k dosiahnutiu neba.

Aj keď žijeme vo svete, môžeme si vytvoriť ten svoj kúsok púšte, ktorý bude kultivovať naše srdce. Skúsme na začiatok len pár jednoduchých vecí. Vyberajme si, čo čítame, čo pozeráme, akým aktivitám sa venujeme a do akej spoločnosti vchádzame. Ak úsilie o čistotu srdca bude sitom, cez ktoré do svojho života vpustíme len

tie dobré veci, už tým sme si vytvorili kúsok púšte, ktorý dá nášmu srdcu oddýchnuť.

Zaiste, tých pár „jednoduchých vecí“ nie je jednoduché vnieŤ do života. Chce to námahu, trpezlivosť a doslova mučeníctvo. V duchovnom živote však nepostúpime ďalej, ak sa neodvážíme tento krok vykonať.

Byť opitý vierou

Svätý Izák Sýrsky nás povzbudzuje, aby sme sa stali opití vierou v Boha. Myslí tým byť tak ponorený v našom vzťahu s Bohom, že sme neustále pod vplyvom jeho milosti. Jedine tak choroby zmyslov a vášní, ktoré z nich vychádzajú, môžu byť uzdravené. V tomto spočíva aj správne pochopenie kresťanského asketizmu. Namiesto vyhľadávania rozptýlenia a zábavy máme hľadať samotu a ticho. Srdce môže byť očistené len vtedy, keď je vtiahnuté do tajomstva Boha.

Aby sme pochopili toto poučenie svätého Izáka Sýrskeho, musíme očistiť alebo skôr nanovo objaviť význam pojmu viera. Ak si prirovnáme vieru k abecede, tak uznanie existencie Boha je ešte len prvým písmenom celej abecedy. Ostatné písmená abecedy môžeme priradiť k rôznym aspektom viery. V praktickom živote – mnohokrát nasledovaním príkladu iných ľudí – sa zvyčajne naučíme len zopár písmeniek z tejto abecedy. Dáme si len akýsi vonkajší náter nábožnosti, ale prakticky žijeme život človeka z tohto sveta. Naučiť sa všetky písmená abecedy viery, nám dá schopnosť pochopiť či prečítať si pravdu o Bohu aj o nás. To je to hlboké ponorenie do vzťahu s Bohom. Spoznávame, čo spôsobil hriech v nás, dokážeme pomenovať zlé vášne, ktoré nás zotročujú, vnímame, nakoľko sú poškodené naše zmysly. Vidíme zreteľne, aký život pre nás Boh pripravil, ale aj to, kde sa v skutočnosti nachádzame.

V tomto bode spoznávame askézu nie ako niečo, čo nám bráni užívať si život, ale ako prostriedok, ktorý vedie k očisťovaniu srdca.

Asketizmus mení orientáciu života a všetko smeruje k Bohu. Oslobodzuje nás od rôznych naviazaností a izolácie, ktoré spôsobuje hriech. Zmysly a vášne sú postupne očistené a v našom živote je stále viac viditeľný Boží obraz.

Živá viera – teda spoznanie všetkých písmeniek tejto abecedy – je začiatkom nového života v nás. Neustále by sme mali prosiť, aby nám Boh dal milosť byť stále – ako to hovorí svätý Izák Sýrsky – „opití vierou“.

Skúšky sú nevyhnutné

Svätý Izák Sýrsky hovorí, že keď je v človeku hojnosť milosti, ľahko prekonáva strach zo smrti a vo svojej duši nachádza veľa dôvodov pre nevyhnutnosť skúšok na nadobudnutie bázne Božej. Je nemožné poznať pravdu bez podstúpenia skúšok a pokušení, ktorým Boh dovoľuje vstúpiť do života človeka. Človek naplnený milosťou v nich nachádza potvrdenie faktu, že Boh vstupuje veľmi prezieravo a premyslene do jeho života a že nejestvuje človek, ktorý by nebol pod jeho prozreteľnosťou.

Ak je však nedostatok viery zasadený v srdci človeka, potom sa všetko zdá opačným. Ak vedomosť prevláda pred vierou, tak dôvera v Boha nie je prítomná v ničom, čo robí. Dokonca neberie do úvahy ani Božiu prozreteľnosť, a tak je človek napádaný skúškami a pokušeniami ako ten, ktorý sa ocitne v pasci a je zasypaný šípmi ukrytého nepriateľa.

Slová svätého Izáka Sýrskeho nie je ľahké prijať. Pred bolestivými skúškami skôr utekáme, snažíme sa ich ignorovať a dosahujeme tak iba opak – doliehajú na nás oveľa bolestivejšie. Skúšky sú však nevyhnutné. V skúškach rastie naša viera a stávame sa viac a viac slobodnejšími od strachu, pretože spoznávame Božiu prozreteľnosť a starostlivosť.

Rast skrze skúšky

Azda každý človek si v určitom bode svojho duchovného výstupu položí otázku: „Musím skutočne podstúpiť všetky tie skúšky, ktoré na mňa doliehajú?“ Už položenie tejto otázky je dobrým znamením, lebo indikuje, že človek sa usiluje o duchovný rast. Svätý Izák Sýrsky na túto otázku odpovedá, že je nemožné poznať pravdu bez podstúpenia skúšok a pokušení, ktorým Boh dovoľuje vstúpiť do života človeka. Pod pravdou myslí spoznanie seba samých. Skúšky totiž spôsobujú, že spoznávame „nepravých bohov“, ktorých sme vo svojom srdci posadili na trón. Predstavme si len situáciu, že sa dozvieme, že niekto o nás povedal nepríjemné a nepravdivé veci. Naša reakcia vy-náša na povrch, čo sa skrýva v našom srdci. Môže to byť hnev, môže to byť smútok a sebaľútosť, urazená pýcha, túžba reagovať rovnakým spôsobom. Všetky tieto hnutia nemilosrdne odhaľujú vášne usalašené v našom srdci. Skúškou je, či sa nimi dáme viesť, alebo sa im postavíme na odpor.

Skúšky sú nevyhnutné, lebo práve cez ne môže dochádzať k oslobodzovaniu od vášní, ale i od mnohých vecí tohto sveta, ktorých sa kľúčovito držíme. Každá skúška môže poslúžiť na posilnenie viery. Svätý Izák Sýrsky hovorí, že „*človek naplnený milosťou nachádza veľa dôvodov pre nevyhnutnosť bolestivých skúšok*“. V takomto duchovnom stave dokonca i nezvládnutie skúšky, pád, je niečo blahodarné, pretože vedie k pokániu a zármutku, ktorý „spôsobuje pokánie na trvalú spásu.“ (2 Kor 7, 10).

Nik nemôže slúžiť dvom pánom

Svätý Izák Sýrsky vo svojej prvej homílii kladie základy, bez ktorých nie je možné budovať duchovný život. Hneď na začiatku hovorí, že bázeň Božia je začiatkom čnosti. Následne sa dotýka podmienok na získanie bázne Božej. Hovorí o stíšení, samote, ponorení sa

do Božieho slova. Ak čítame iné dielo podobného zamerania – Rebrík od svätého Jána Klimaka – v prvom kroku duchovného výstupu zaznieva rovnaká požiadavka odlúčenia sa od sveta.

Svätý Izák Sýrsky vysvetľuje, prečo je tento krok stíšenia, odtiahnutia sa od sveta, dôležitý. Hovorí: „*Začiatkom skutočného života človeka je bázeň Božia. Ale bázeň Božia neprebýva v duši spolu s rozptýleniami z vonkajšieho sveta. Srdce človeka slúžiaceho zmyslom je rozptýlené, odtiahnuté od potešenia z Boha.*“

Nemôžeme ho však obviňovať, že nám núti nejakú mnišsku striktnosť. Svätý Izák Sýrsky nám svojím poučením iba predáva radu, ktorá vyšla z praktickej skúsenosti mníchov, ktorí sa usilovali žiť slová Ježiša Krista: „Nik nemôže slúžiť dvom pánom; pretože buď jedného bude nenávidieť a druhého milovať, alebo jedného sa bude pridržať a druhým bude opovrhovať. Nemôžete slúžiť aj Bohu aj mamone“ (Mt 6, 24).

Toto poučenie nie je jednoduché. Ak chceme nadobudnúť bázeň Božiu a uchovať si ju vo svojom srdci, všeličo budeme musieť zo svojho života odstrihnúť. No praktická skúsenosť všetkých askétov nám hovorí, že to, čo získame, je oveľa väčšie než to, čoho sa zriekneme.

Začiatok skutočného života človeka

Mladý muž oslovil kňaza: „Cítim takú suchopárnosť v duchovnom živote, chcel by som niekedy prísť a porozprávať sa s vami o tom.“

Kňaz odpovedal: „Povedz mi kedy a ja sa ti budem s radosťou venovať.“

Muž vytiahol mobil, otvoril kalendár a snažil sa nájsť vhodný čas. „Tento týždeň rozhodne nie, mám toho príliš veľa. Budúci týždeň... nuž, neviem, ale tiež to vyzerá plné...“

Kňaz ho prerušil a povedal: „Ty nepotrebuješ moju radu. Všetko, čo potrebuješ, je naplánovať si do svojho kalendára trochu samoty a ticha.“

Myslím si, že táto konverzácia úplne vystihuje problém našej doby a jeho liek. Je veľké množstvo kresťanov, ktorí by úprimne chceli viesť hlboký duchovný život, a pritom cítia, že sa kľžu kdesi na povrchu. Je to choroba kresťanstva v západnej civilizácii. A dôvodom je, že sme príliš zaneprázdnení. Zdá sa, že niekedy táto choroba postihla aj cirkevné štruktúry, ktoré vytváraním stále nových aktivít na oslovenie ľudí iba pridávajú k celkovej zaneprázdnenosti svoj diel. Ak sa nedokážeme stíšiť, nikdy nenadviažeme skutočný kontakt s Bohom. Ako chceme svetu ponúknuť svoje hodnoty, keď náš vzťah s Bohom je vyprázdnený?

Pozrime sa, čo hovorí jeden z veľkých znalcov duchovného života svätý Izák Sýrsky. *„Začiatkom skutočného života človeka je bázeň Božia. Ale bázeň Božia neprebýva v duši spolu s rozptýleniami z vonkajšieho sveta. Srdce človeka slúžiaceho svojim zmyslom je rozptýlené, odtiahnuté od potešenia z Boha.“*

Nie je to rada, ktorú by sme dnes počuli často. Sme takmer v konštantnom stave rozptýlenia, preto ťažko chápeme potrebu stíšenia pre nadobudnutie bázne Božej. Spiritualita západného sveta sa skôr posunula do úrovne pocitov – vytváranie a vyhľadávanie aktivít, ktoré dajú duši akýsi oheň, pocit nadšenia. No tieto momenty sú prechavé, pretože na pocitoch sa nedá stavať skutočný duchovný život. Svätí otcovia dokonca predtým veľmi varujú, pretože pocity neraz privádzajú človeka do klamu.

Nájsť si čas na ticho a samotu znamená nájsť si čas na Boha. Stále platí stará mníšska skúsenosť, že Boh sa dáva práve v tichu. Je ľahké uznať, že je to dobrá myšlienka. No je potrebné aj vykonať ďalší krok – prehodnotiť svoje aktivity a opustiť tie, ktoré iba mrhajú časom nášho života. Ak tento čas venujeme v stíšení Bohu, môžeme postupne nadobudnúť bázeň Božiu, ktorá je podľa svätého Izáka začiatkom skutočného života človeka.

Viera upevňuje vôľu duše

Svätý Izák Sýrsky hovorí: „*Pochybujúca váhavosť srdca vovádza zbabelosť do duše, ale viera upevňuje jej vôľu.*“

Pochybovanie, váhavosť, rozpoltená myseľ – všetky tieto veci, ako aj ich synonymá nemôžu koexistovať s vierou, práve tak ako svetlo nemôže koexistovať s tmou. Jedno nahrádza druhé. Preto Sväté písmo nikdy nehovorí pochvalne o pochybnostiach, váhavosti a rozpoltenej mysli. Vníma ich ako niečo nezdravé a ako priam toxické hnutie duše, pretože vedie od neochoty poznať k neochote čo i len skúsiť urobiť čo i len malý krok vo viere. Je to neradostný stav duše, o ktorom svätý Bazil Veľký hovorí: „Charakteristickým znakom pyšnej a zbabelej duše, ktorá nemá silu dúfať v splnenie Božích prisľúbení, je byť namdmerne znechutená a klesať na duchu pred ťažkosťami“

Svätý Izák Sýrsky nabáda bojovať proti tejto zbabelosti kultivovaním viery. Boh nikomu neodmieta milosť viery, ale s týmto darom je potrebné spolupracovať. Nieкто povedal: Človek môže dvadsať rokov veriť v nesmrteľnosť duše, ale až v dvadsiatom prvom roku naraz pochopí a bude žasnúť nad obsahom tejto pravdy viery. A tak to bude s každou pravdou.

Nevyhňeme sa momentom váhania a pochybovania. Najlepšou reakciou na tieto momenty je pokorné uznanie, že ešte nechápeme všetko zreteľne, a spoľahnutie sa na Božiu múdrosť pre naše ďalšie kroky.

Povel do boja

Je dobré dlhšie pomeditovať nad poučením svätého Izáka Sýrskeho, že pochybujúca váhavosť srdca vovádza do duše zbabelosť. Môžeme totiž podľahnúť pokušeniu odložiť toto poučenie bokom, pretože necítíme v srdci žiadne pochybnosti vo viere. A to by bola škoda, pretože tieto slová idú hlbšie, než sa na prvý pohľad zdá. Ak si uvedomíme, že toto poučenie je vložené do jeho prvej homílie, ktorá dáva základy

či skôr predpoklady pre začiatok duchovného života, tak je zrejmé, že nás svätý Izák chce varovať pred nebezpečenstvom, ktoré ohrozuje tieto základy. Pripomeňme si tie predpoklady, ktoré predchádzajú tomuto varovaniu. Je to predovšetkým úsilie o oddelenie sa od rozptýlení sveta, stíšenie, snaha o jednoduchší život, kontrola vášní, prehlbovanie viery, čítanie Svätého písma. Aj keď chápeme dôležitosť a užitočnosť týchto prostriedkov askézy, nepristupujeme k nim s akousi pochybujúcou váhavosťou? Nájdeme za ňou obavu, že o niečo prideme, že ide o mrhanie časom, ktorý by sme podľa nás mohli využiť na niečo „užitečnejšie“, atď. Nespoznávame v tomto rozpoložení v sebe zbabelosť, ktorá nám bráni prakticky si osvojiť tieto základné kamene duchovného života?

Z tohto pohľadu sa poučenie svätého Izáka Sýrskeho stáva povelom do boja každý jeden deň, pretože každý jeden deň musíme prekonávať rôzne vábenia sveta, túžby tela a jeho vášní.

Spoznat' slabé miesta

Najčastejšou vojenskou taktikou je nájdenie najslabšieho miesta v obrane nepriateľa. Útok sa sústreďí na toto miesto, dosiahne sa prelomenie obrany a zabratie územia v tyle nepriateľa. Následkom je zvyčajne ústup nepriateľa na nové pozície alebo jeho porážka.

Ak duchovný život porovnávame s bojom, tak musíme mať na pamäti, že náš nepriateľ používa rovnakú taktiku. Vyhľadáva naše slabé miesto a tam sústreďuje svoj útok. Každodenné spytovanie svedomia nám má pomôcť spoznať naše slabé stránky, aby sme svoju pozornosť zamerali na tieto miesta. Je však dôležité ísť do hĺbky. Nehľadajme len tie momenty, keď sme chybili. Skúmajme hnutia srdca a smer, ktorým nás tiahnu. Svätý Izák Sýrsky hovorí: *„V miere, akou v tebe prevláda láska k telu, nikdy sa nestaneš odvážnym a nezdolným kvôli veľkému množstvu nepriateľov, ktorí neprestajne obkolesujú objekt tvojej lásky.“*

Ak budeme mať toto poučenie na pamäti počas spytovania svedomia, ľahko odhalíme svoje slabé miesta. Nie je to ľahká úloha. Je to tvrdá práca s veľkou dávkou nemilosrdnosti k sebe samému. Ale výsledkom je, že budeme pripravení úspešne odraziť každý útok nepriateľa duše.

Zlé nastavenie srdca

Ako pár kvapiek motorového oleja môže znehodnotiť stovky litrov pitnej vody, tak jedno zlé nastavenie srdca môže znehodnotiť celý duchovný život človeka.

Čítal som o manželskom páre, ktorý oslavoval 50. výročie sobáša. Keďže boli celý život veľmi aktívni vo svojej farnosti, kňaz sa spolu s celým spoločenstvom rozhodol pripraviť pre nich malú slávnosť a poďakovať sa im tak za tých 50 rokov služby vo farnosti. Pomáhali, kde bolo potrebné – pri spievaní, organizovaní aktivít, boli všade, kde bolo potrebné pomôcť. Keď kňaz toto všetko v príhovore spomenul a predal im dar od farnosti ako znak vďačnosti, poprosil ich o pár slov. Žena začala svoju reč obviňovaním ľudí, že si celé tie roky nevšimli ich obety, s trpkosťou vymenovala mnoho vecí „čo všetko pre farnosť urobili“ a ostro pokarhala ľudí z nedostatku vďačnosti. Ľudia boli doslova otrasení touto rečou a nemohli uveriť, že prišla od ľudí, ktorí celý svoj život venovali farnosti.

Ako možno toto vysvetliť? Odpoveď je zrejmá. Ten pár robil všetky tieto veci nie pre Boha, ale pre dosiahnutie akejsi vlastnej slávy skrze túto službu. Svätý Izák Sýrsky hovorí, že človek, ktorý dychtí po uznaní, sa nemôže oslobodiť od zdrojov zármutku. Ten pár urobil veľa dobrého, ale jedno zlé nastavenie srdca – túžba po akejsi sláve – znehodnotilo celé to ich snaženie. A ako svätý Izák Sýrsky pripomína, že túžba po sláve sa stáva zdrojom zármutku, aj ich život bol naplnený trpkým súžením z dôvodu, že nie sú „oslavovaní“ tak, ako by si to predstavovali.